

Санько К.О.

аспірант,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ФЕНОМЕН ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Недооцінювання важливості емоційної сфери життя, її ігнорування ведуть до зростання числа афективних розладів, емоційних вибухів і конфліктів, до гнітючого стану незадоволеності собою і життям, до труднощів адаптації в життєвих ситуаціях і відчуття психологічного неблагополуччя.

Емоційна система розглядається як одна з основних регуляторних систем життєдіяльності. На думку К. Обухівського, поряд із загальною орієнтацією в світі необхідна також емоційна орієнтація. Вона полягає у здатності безпосередньо розпізнавати емоційні стани інших людей і свої емоційні стосунки з ними, тобто важливо мати розвинений емоційний інтелект.

В даний час спостерігається зростання інтересу до вивчення даного психологічного феномену. Це пов'язано як з безліччю «білих плям» в концептуальному полі емоційного інтелекту, так і з потребами прикладних досліджень.

Проблема емоційного інтелекту активно досліджується зарубіжними вченими, такими як: Д. Гоулман, Г. Орме, Дж. Мейер, П. Селовей, Д. Карузо, Р. Бар-Он, Дж. Сайаррочі, Д. Слайтер, Р. Робертс, Дж. Метьюс, М. Зайднер, П. Лопес, Р. Стернберг, Дж. Блок, М. Кетс де Вріс.

В даний час на пострадянському просторі вивченням емоційного інтелекту займаються: Д.В. Люсин, І.М. Андрєєва, М.А. Манойлова, Г.В. Юсупова, А.С. Петровська, Т.П. Березовська, А.П. Лобанов, Е.А. Лобанов.

В Україні вивчення емоційного інтелекту набуло значного поштовху в зв'язку з дослідженнями Н.В. Ковриги, Е.Л. Носенко, С.П. Дерев'янка, І.Ф. Аршави, О.І. Власової та ін.

Введення терміну «емоційний інтелект» в наукову парадигму передувала поступова зміна точки зору на співвідношення емоційних і пізнавальних процесів.

У ХХ-ХХІ століттях в західній історії вивчення емоційного інтелекту Дж. Мейер виділяє п'ять періодів:

- 1) 1900–1969 роки – дослідження емоцій та інтелекту були відносно відособлені;
- 2) 1970–1989 роки – в центрі уваги дослідників перебував взаємний вплив когнітивних і інтелектуальних процесів;
- 3) 1990–1993 роки – емоційний інтелект визначений в якості предмета психологічного дослідження;
- 4) 1994–1997 роки – емоційний інтелект популяризований;
- 5) з 1998 року по теперішній час – відбувається прояснення сутності феномену [2].

Визначення терміна «емоційний інтелект» як одного з основних видів інтелекту було сформульовано в 1990 році американськими психологами Дж. Мейєром і П. Селовеї у їх першій дослідній роботі, в якій вони запропонували методику його дослідження.

У 1994 році, на думку Дж. Мейєра [6], стався незвичний поворот подій: термін «емоційний інтелект» став популяризуватися, а сама галузь досліджень розширилася. Популяризація емоційного інтелекту бере свій початок з книги Д. Гоулмана «Емоційний інтелект» (1995). На матеріалах психологічних досліджень і опитувань Д. Гоулман довів, що успіх в житті залежить не стільки від логічного інтелекту, скільки від здібностей управляти своїми емоціями. За Д. Гоулманом, емоційний інтелект – це здатність усвідомлювати власні почуття, почуття інших людей, мотивувати самого себе та інших, управляти емоціями як наодинці з самим собою, так і стосовно інших. Емоційний інтелект може допомогти людині в різних сферах життя [5].

У сучасній психологічній науці, на думку Дж. Мейєра, існують «два» емоційних інтелекта. Один з них, «популярний» емоційний інтелект, визначається різним чином, швидко набувається і служить кращим предиктором успіху в житті, в той час як «інший» емоційний інтелект є науковим феноменом [3].

Таким чином, аналіз теоретичних джерел з проблеми дослідження свідчить про те, що емоційний інтелект – це складне структурне утворення, що включає сукупність інтелектуальних здібностей для обробки емоційної інформації.

На сучасному етапі сформувалося декілька моделей емоційного інтелекту:

- Дж. Мейєра, П. Селовея, Д. Карузо;
- К. Изарда; Д. Гоулман;
- Р. Бар-Она, Р. Купера.

Дві перші з них можна віднести до моделі здібностей (уявлення про емоційний інтелект як про перетин емоцій і пізнання), інші – до «змішаних» моделей (розуміння емоційного інтелекту як поєднання розумових і особистісних рис, притаманних кожній конкретній людині).

Моделі емоційного інтелекту, які розробляються на території пострадянського простору, зазнають на собі вплив зарубіжних підходів. Найбільш відомими є моделі емоційного інтелекту Д.В. Люсіна, М.А. Манойлової та Е.Л. Носенко, Н.В. Ковриги. Концепція емоційного інтелекту Д.В. Люсіна близька до моделей здібностей; підходи Е.Л. Носенко і М.А. Манойлової – до «змішаних» моделей емоційного інтелекту. Зрозуміло, що емоційний інтелект потребує чіткої концептуальної моделі, усередині якої буде розміщений даний конструкт [2].

Таким чином, в сучасній психології існує потреба в подальшому дослідженні феномену емоційного інтелекту, його передумов, шляхів його розвитку, яке відкриє реальну можливість оптимізації взаємин і діяльності людей, їх самореалізації через більш глибоке усвідомлення емоційних процесів і станів, що виникають у процесі міжособистісної взаємодії та самопізнання.

Розвиток емоційного інтелекту є значущим чинником підвищення психологічної культури суспільства в цілому і вирішення багатьох проблем суспільного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Андреева И. Н. Эмоциональный интеллект: исследования феномена // Вопросы психологии. – М., 2006. – № 3. – С. 78-86.
2. Андреева И. Н. Эмоциональный интеллект как феномен современной психологии // Новополюцк : ПГУ, 2011. – 388 с.
3. Андреева И. Н. Об истории развития понятия «Эмоциональный интеллект» // Вопросы психологии. – М., 2008. – № 5. – С. 83-95.
4. Андреева И. Н. Предпосылки развития эмоционального интеллекта // Вопросы психологии. – М., 2007. – № 5. – С. 57-65.
5. Либин А. В. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций // М.: Смысл, 2000. – 549 с.
6. Люсин Д. В. Современные представления об эмоциональном интеллекте / Социальный интеллект: Теория, измерение, исследования; под ред. Д. В. Люсина, Д. В. Ушакова // М.: Ин-т психологии РАН, 2004. – С. 29-36.
7. Носенко Е. Л. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції / Е. Л. Носенко, Н. В. Коврига // К. : Вища школа, 2003. – 126 с.
8. Орме Г. Эмоциональное мышление как инструмент достижения успеха // М: «КСП+», 2003. – 272 с.

9. Caruso D. R. Relation of an ability measure of emotional intelligence to personality / D. R. Caruso, J. D. Mayer, P. Salovey // *Journal of Personality Assessment*. – 2002. – V. 79. – P. 306-320.

10. Mayer J. D. Emotional intelligence meet traditional standard for an intelligence / J. D. Mayer, P. Salovey, D. R. Caruso // *Intelligence*. – 1999. – 27. – P. 267–298.

Скворцова С.Р.

студентка,

Науковий керівник: Кутепова-Бредун В.Ю.

старший викладач,

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК САМООЦІНКИ СТУДЕНТІВ З ЇХ ПРОФЕСІЙНОЮ СПРЯМОВАНІСТЮ

Важливим фактором, що визначає життя та діяльність людини є її самооцінка. Поняття самооцінки формувалось впродовж довгого часу, уточнювалось та змінювалось. Дослідженням та вивченням даного феномена займалось чимало авторів, як закордонних, так і вітчизняних. Першим серйозним дослідником самооцінки був У. Джемс, який вперше поставив цю проблему в психології. Надалі питаннями самооцінки в цілому та в різних контекстах займалися такі вчені, як А. Адлер, К. Хорні, К. Роджерс, Б.Г. Ананьєв, В.В. Столін, Е. Еріксон, С.Л. Рубінштейн, Л.І. Божович, Р.С. Немов, А.В. Петровський, М.Г. Ярошевський, А.М. Прихожан, С.А. Будасі та ін.

Самооцінка – досить складне утворення людської психіки та визначається як цінність, значимість, якою індивід наділяє себе в цілому чи окремі сторони своєї особистості, діяльності та поведінки [3]. Вона виникає на основі узагальнюючої роботи процесів самосвідомості, яка проходить різні етапи, і знаходиться на різних рівнях розвитку в ході становлення самої особистості. Тому самооцінка постійно змінюється, вдосконалюється. Процес становлення самооцінки не може бути кінцевим, оскільки сама особистість постійно розвивається, а отже, змінюються і її уявлення про себе та ставлення до себе.

Одною з детермінант формування самооцінки особистості є задоволеність або незадоволеність людини собою, своєю діяльністю,